

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความซื่อสัตย์-สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม
3. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาด้านจิตพิสัยของบุคลากร กระบวนการระจ่างค่านิยมของแรทส์ วิธีการพัฒนาและการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้น คุณค่า ความสำคัญ และผลการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ตัวอย่างประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 23 คน โดยได้มาจากความสมัครใจ ความร่วมมือ และความเห็นชอบของครูและผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร

3. การสร้างแผนการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยได้สร้างขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้น โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นทำความรู้จักค่านิยม
2. ขั้นเลือกค่านิยม
3. ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ
4. ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม
5. ขั้นปฏิบัติตนตามแนวทางที่ก่อให้เกิดค่านิยม
6. ขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาสาระและวางแผนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยสร้างแผนการจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 แผนกิจกรรม แบ่งเป็น ความซื่อสัตย์สุจริต 3 แผนกิจกรรม ความอดทน 2 แผนกิจกรรม ความเพียร 2 แผนกิจกรรม และความรอบคอบ 3 แผนกิจกรรม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบวัดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีลักษณะแบบวัดเป็นอัตนัย จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.55 ถึง 0.76 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28 ถึง 0.36 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .72

4.2 แบบวัดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 30 ข้อ และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .82

4.3 แบบวัดพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงถึงค่านิยมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีลักษณะแบบวัดเป็นอัตนัย จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.75 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.38 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .79

4.4 แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นลักษณะของการเขียนบรรยาย ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ เพื่อให้นักเรียนได้เขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกของการเข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์ที่ได้รับ และการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งนักเรียนทุกคนจะได้เขียนแบบบันทึกการเรียนรู้ดังกล่าว หลังจากสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 นำแบบวัดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยม แบบวัดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และแบบวัดพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนในการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง ไปให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 23 คน ทำก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง (Pre – test)

5.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง จำนวน 10 แผนกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองรวม 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ วันละ 1 คาบ คาบละ 60 นาที และทำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวในช่วงเวลาเรียนปกติ

5.3 นำแบบวัดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม แบบวัดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และแบบวัดพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนในการปลูกฝังค่านิยม

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุดเดิมทั้ง 4 เรื่อง ไปได้ตัวอย่างประชากรทำหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม (Post - test) และหลังจากสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมแล้ว ให้นักเรียนทุกคนเขียนบรรยายความรู้สึก และความคิดเห็นในแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

6.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการปฏิบัติตนเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

6.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

6.4 วิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนภายหลังการสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง โดยการหาค่าความถี่ (frequency)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเกี่ยวกับค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตาม

แนวคิดของบลูมและแรทส์ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบเพิ่มมากขึ้น

2. เจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

2.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ทำให้นักเรียนเกิดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่องเพิ่มมากขึ้น

2.2 จากการแปลความหมายของระดับเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่องตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า ระดับเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์นั้น จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

3. พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบเพิ่มมากขึ้น

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์

จากที่นักเรียนได้เขียนบรรยายสิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกของการเข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์ที่ได้รับ และการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องความหมายของค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง มากขึ้น ได้เรียนรู้พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีค่านิยมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การไม่ลอกข้อสอบ การประกอบอาชีพที่สุจริตแม้ว่าได้เงินน้อย การไม่เอาของของคนอื่นมาเป็นของตน การไม่เบียดบังผู้อื่น เป็นต้น ในเรื่องความรอบคอบ กล่าวคือ ต้องไม่ประมาท ต้องมีการวางแผน เป็นต้น และนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นและรู้ว่าถ้าสามารถปฏิบัติตนให้มีค่านิยมทั้ง 4 เรื่องแล้วทำให้เกิดความพอเพียง ในส่วนของความรู้สึกต่อการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนรู้สึกสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น และรู้สึกสนุก ชอบ เพราะได้เล่นเกม ได้แสดงละคร ได้ทำงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับนั้น นักเรียนสามารถทำงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ได้ รู้จักพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากขึ้น รู้จักวัดมงคลชัยพัฒนาซึ่งเป็นสถานที่ทดลองการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ฝึกความอดทนในการทำงาน การทำงานกลุ่มให้สำเร็จได้ทุกคนต้องช่วยกัน สามารถทำแผนผังความคิดเป็น และการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น นักเรียนสามารถบอกพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ถ้าทำข้อสอบไม่ได้ก็ไม่ลอกเพื่อน การทำผิดแล้วต้องยอมรับผิด พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีความอดทน เช่น เมื่อถูกรังแกก็ไม่โต้ตอบกลับและรู้จักการให้อภัย พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีความเพียร เช่น ทำงานตามที่ครูมอบหมายด้วยตนเอง และพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีความรอบคอบ เช่น รู้จักวางแผนการใช้เงินจะได้มีเงินเก็บ และถ้าเราสามารถปฏิบัติตนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยเสนอการอภิปรายผลดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนตามเนื้อหาสาระของค่านิยม ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียน และค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ มีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม เกิดเจตคติ การเห็นคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม และมีพฤติกรรมการปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนันต์ ปันอินทร์ (2534) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับการพัฒนาค่านิยมวิชาสังคมศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอนด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 งานวิจัยของ ฟาริดา แสงเคี่ยม (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยมในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าโดยใช้กระบวนการกระจำงค่านิยม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีการพัฒนาค่านิยมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และงานวิจัยของนาคน้อย บุตรประเสริฐ (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้จักตนเองด้านจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนโดยใช้กระบวนการทำค่านิยมให้กระจำงกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมรู้จักตนเองด้านจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ทั้งนี้ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม เกิดเจตคติ การเห็นคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม และมีพฤติกรรมการปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง เพิ่มมากขึ้น น่าจะมาจากขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ โดยเริ่มจาก ขั้นที่ 1 ขั้นทำความรู้จักค่านิยม การจัดกิจกรรมให้นักเรียนสำรวจค่านิยมและรับรู้ถึงความหมายของค่านิยมที่มีอยู่ในตนเองและค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกค่านิยม การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เลือกปฏิบัติตนที่เกิดจากการพิจารณาผลของการเลือกปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังอย่างอิสระ ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ การกระตุ้นให้นักเรียนรับรู้ถึงผลดีในการปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และรับรู้ถึงผลเสียหากไม่ปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม การให้นักเรียนรับรู้ถึงพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงออกถึงการมีและการไม่มีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง ขั้นที่ 5 ขั้นปฏิบัติตามแนวทางที่ก่อให้เกิดค่านิยม การกระตุ้นให้นักเรียนทำกิจกรรมการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม และให้นักเรียนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และขั้นที่ 6 ขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย

การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตนตามสถานการณ์ต่างๆ ที่จัดขึ้น การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อปลูกฝังค่านิยมดังกล่าว อีกทั้งการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการได้รับความรู้และประสบการณ์ และสามารถจดจำความรู้เพิ่มมากขึ้นและคงความรู้ไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แชมมณี (2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการ ได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เข้ามา และเมื่อมีโอกาสดำเนินการความรู้เดิมและความรู้ใหม่ด้วยตนเองแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ และสามารถคงความรู้ไว้ได้ รวมทั้งกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้ นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ความพึงพอใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญของค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังไปในทางที่ดี ทั้งนี้สอดคล้องกับ Matera, 1972 (อ้างถึงใน เกิดสินี พลบูรณ์, 2542) ที่กล่าวว่า การได้มีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่จะเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียน และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติของนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และสิ่งเร้าในทางบวก เช่น ภาพ และเพลง เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2523) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่กำลังศึกษามากกว่าฟังครูพูดอย่างเดียว

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงออกถึงการมีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และพฤติกรรมบ่งชี้ที่แสดงออกถึงการไม่มีค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง การวิจารณ์อย่างมีเหตุผลถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม การปรับพฤติกรรมปฏิบัติตนของตนเองให้ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง โดยให้นักเรียนทำกิจกรรมจับคู่กับเพื่อน เพื่อสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติตน และให้บันทึกการปฏิบัติตนในแต่ละวัน แล้วให้เพื่อนประเมินการปรับพฤติกรรม ซึ่งกิจกรรมนี้สอดคล้องกับระบบคู่สัญญาของทิศนา แชมมณี (2530) ที่กล่าวว่า ระบบคู่สัญญาเป็นระบบที่ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง โดยใช้วิธีการให้ผู้แก้ปัญหาวางแผนปฏิบัติตนในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบชัดเจน และดำเนินการควบคุมพฤติกรรมแก้ปัญหาของตนเองภายใต้การรับรู้ของคู่สัญญา ซึ่งทำหน้าที่และส่งเสริมพฤติกรรมแก้ปัญหาของผู้ปฏิบัติ ระบบคู่สัญญาจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. จากการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยม เกิดความรู้สึกรู้สึกคิด ความเชื่อ และการยอมรับในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามค่านิยมในเรื่องความอดทนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนเกิด

ค่านิยมในเรื่องความอดทนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย อาจเป็นเพราะลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ใช้ในการปลูกฝังค่านิยมเรื่องความอดทนเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนใช้ทักษะการเขียนเป็นหลัก ทำให้นักเรียนไม่ชอบและเกิดความเบื่อหน่าย เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านการเขียน

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทักษะการเขียนมีความสำคัญในการช่วยฝึกการคิดอย่างมีระบบและยังช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อีกด้วย ดังนั้น การเขียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะก่อนที่นักเรียนจะสื่อความหมายโดยการเขียนนักเรียนจะต้องคิดก่อนเขียนทำให้นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้คิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับCorrell และ Brown (1972 อ้างถึงในบังอร พุ่มสะอาด,2537) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้เขียนจะต้องคิดก่อนเขียนเสมอ เราจึงต้องพัฒนาความคิดในการเขียนของเขาให้เป็นไปตามหัวข้อที่เราวางไว้ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน อัจฉรา ชั่วพันธุ์ (2523) กล่าวถึงทักษะการเขียนเป็นทักษะที่จะต้องอาศัยการนำถ้อยคำและความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ มาเรียบเรียงลำดับความคิดให้ต่อเนื่องกัน ด้วยเหตุนี้จึงนับได้ว่าการเขียนเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงถึงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของผู้เขียน

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดค่านิยมในเรื่องความอดทนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยคือ กิจกรรมที่ให้นักเรียนทำนั้น มีขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นการพัฒนาลักษณะนิสัยให้เกิดความอดทนหลากหลายขั้นตอน กล่าวคือ กิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่นักเรียนต้องใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้น และต้องใช้ความประณีตในการทำสิ่งประดิษฐ์ตามที่ผู้วิจัยกำหนด เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความย่อท้อและเกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องดังกล่าว

3. การจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามขั้นตอน 6 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดของบลูมและแรทส์นั้น ผู้วิจัยได้เน้นการปฏิบัติจริงด้วยตนเองเพื่อให้นักเรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคนในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน ซึ่งแตกต่างกับการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม และกระบวนการกระจำค่านิยมของแรทส์ โดยที่การปลูกฝังค่านิยมหรือพัฒนาจิตพิสัยของทั้ง 2 แนวคิดนั้น เน้นการพัฒนาด้านเจตคติให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การเกิดค่านิยมไม่ได้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติเพียงด้านเดียว แต่หากการเกิดค่านิยมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ต้องให้เกิดการเรียนรู้จากบุคคลรอบตัว ประสบการณ์การเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนหรือการปฏิบัติเช่นเดียวกันของกลุ่มคนจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความสนใจ เข้าใจคุณค่าและเห็นความสำคัญของค่านิยม การยอมรับ และรู้สึกเห็นด้วยในแนวทางเดียวกันว่าควรปฏิบัติ และเชื่อว่าถ้าปฏิบัติตนตามค่านิยมนั้นแล้วจะทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับและเป็นคนดีของสังคม ดังนั้น บุคคลนั้นจึงปฏิบัติพฤติกรรมเหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นลักษณะนิสัย การเกิดค่านิยมดังกล่าวสอดคล้องกับสาโรช บัวศรี (2526)

ที่กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากความต้องการ ขึ้นต่อไปจะเกิดความชอบ ความสนใจ แล้วสิ่งนี้จะเข้าไปกระตุ้นให้เกิดความนิยมชมชอบ เข้าใจคุณค่าของค่านิยม และก่อตัวเป็นความพร้อมที่จะกระทำ และยังสอดคล้องกับทฤษฎีของแชมมณี (2542) ที่กล่าวว่า การเกิดค่านิยมอาจเกิดมาจากการเรียนรู้จากตัวแบบ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดค่านิยมทั้งความคิดและการแสดงออก

สรุปได้ว่า ค่านิยมเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด ความสนใจ ความชอบและการยอมรับ จนกลายเป็นความเชื่อที่ควรปฏิบัติตนตามค่านิยมเหล่านั้น ซึ่งองค์ประกอบ การเกิดค่านิยมเหล่านี้สอดคล้องกับขั้นตอน 6 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นทำความรู้จักค่านิยม ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกค่านิยม ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญ ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดค่านิยม ขั้นที่ 5 ขั้นปฏิบัติตนตามแนวทางที่ก่อให้เกิดค่านิยม และขั้นที่ 6 ขั้นปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย จะเห็นได้ว่า ขั้นตอน 6 ขั้นที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบนี้ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการยอมรับ การเห็นคุณค่าและความสำคัญ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังเพิ่มมากขึ้น

จากการสังเกตของผู้วิจัยในระหว่างการดำเนินกิจกรรม พบว่า ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนที่ 5 และขั้นตอนที่ 6 เป็นขั้นตอนที่ทำให้นักเรียนเกิดค่านิยมตามที่ต้องการปลูกฝังอย่างเด่นชัด เนื่องจากกิจกรรมในขั้นตอนดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเกิดการมีส่วนร่วม เกิดความสนใจ สนุกสนาน และอยากจะเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น เน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทั้งนี้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ต้องการให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (กรุงเทพฯ : 27 มิ.ย. 44 , หน้า 6) และยังสอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง (2546) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกัน (interactive Learning through Action) จะทำให้การพัฒนาลักษณะนิสัยประสบความสำเร็จ เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

อนึ่ง ในขั้นตอนที่ 2 ขั้นเลือกค่านิยม ก็เป็นขั้นตอนที่สนับสนุนขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นดังกล่าว ทั้งนี้เพราะเป็นขั้นที่นักเรียนสามารถเลือกปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังอย่างอิสระ โดยพิจารณาจากผลของการเลือกในการปฏิบัติตนตามทางเลือกนั้น ๆ ซึ่งการที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกอย่างอิสระไม่มีการบังคับนั้น จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด โดยการพิจารณาไตร่ตรองพร้อมหลักเหตุและผลก่อนการตัดสินใจเลือก ดังนั้น การเลือกค่านิยมอย่างอิสระไม่มีการบังคับ จะทำให้นักเรียนเข้าใจ และยอมรับค่านิยมนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ

นาตยา ปิรันธยานนท์ (2528) ที่กล่าวว่า การเลือกค่านิยมอย่างอิสระเป็นค่านิยมที่สมบูรณ์ เพราะเมื่อบุคคลตระหนักถึงผลที่จะเกิดในแต่ละทางเลือกแล้ว บุคคลนั้นก็ยึดถือและปฏิบัติตามค่านิยมที่เกิดผลดีต่อตนเอง

4. จากการสังเกตระหว่างการทดลองของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนยังมีความกังวลว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวจะมีผลกระทบกับคะแนนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ประกอบกับนักเรียนขาดความชำนาญในทักษะสำคัญที่จำเป็นในการประกอบกิจกรรม เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการวิเคราะห์ และทักษะการสรุปความ จึงทำให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดความล่าช้า รวมทั้งการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียน ซึ่งนักเรียนคิดว่า ถ้าได้ทำงานร่วมกับเพื่อนที่ไม่มีความพร้อมและมีความสามารถด้อยกว่าจะทำให้ผลงานของกลุ่มออกมาไม่ดี ดังนั้น นักเรียนจึงอยากทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่มีความสามารถสูงกว่า แทนที่จะทำงานกับเพื่อนที่ตนเองคิดว่าไม่เก่ง จะเห็นได้ว่า ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เน้นการสอบ การเก็บคะแนน การมุ่งเน้นการทำคะแนนให้ได้ดีเป็นสำคัญ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนเฉพาะด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ขั้นตอน 6 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบลูมและแรทส์นั้น เป็นกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาด้านเจตคติ และพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยที่ผู้วิจัยได้เน้นให้นักเรียนมีโอกาสเลือกค่านิยม เห็นคุณค่าและความสำคัญของค่านิยม สร้างแนวทางการปฏิบัติและปฏิบัติตนตามค่านิยม รวมทั้งปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนาลักษณะนิสัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกัน และการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดค่านิยมจากการเรียนรู้ตามสิ่งที่ตนเองกระทำมากกว่าการรับฟังจากครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับทิตนา แชมมณี (2546) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังค่านิยมใดให้ได้ผล จำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น และเรียนรู้วิธีการที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างเหมาะสม เมื่อเห็นคุณค่าและรู้วิธีการแล้ว ก็สนับสนุนให้ลงมือทำจริง ปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และยังคงสอดคล้องกับผกา สัตยธรรม (2530) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เป็นผู้คิด และเป็นผู้ปฏิบัติเอง จะทำให้เห็นผลของการกระทำของตนเองซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง ผลที่ได้ย่อมซึมซาบและฝังลึกอยู่ในจิตใจมากกว่าการรับฟังจากครูอาจารย์

ทั้งนี้ เมื่อนักเรียนได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยและเกิดความเข้าใจว่า การเข้าร่วมกิจกรรม และการทำงานกลุ่มต่าง ๆ จะไม่ส่งผลต่อคะแนนในวิชาใดวิชาหนึ่ง นักเรียนจึงเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน กล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการได้มีโอกาสทำงานกลุ่มกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในห้องโดยไม่คำนึงถึงคะแนน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและความสำคัญ จนเกิดเป็นความเชื่อ และยอมรับที่จะ

ปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง และจากการสังเกตระหว่างที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นมากในการทำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ และการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง นักเรียนมีความกล้าในการแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่างมีเหตุมีผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้น และสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ ในห้องได้จากข้อค้นพบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ นักเรียนไม่มีความกังวลในเรื่องของผลกระทบของคะแนนจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการที่นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังผ่านการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับมูลนิธิ ฎฎอินทร์ (2526) ที่กล่าวว่า การพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีต้องอาศัยการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ติดเป็นนิสัย และการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีควรผสมผสานในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนรับการพัฒนาลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝังตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับบุษบง ทองอยู่ (2526) ที่กล่าวว่า การพัฒนาลักษณะนิสัย คือ รูปแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นต้องไม่ขัดกับสถานการณ์ที่ตรึงตัว

5. นอกจากขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้น การเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และการมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้สร้างแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามแผนการจัดกิจกรรม และตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้น นักเรียนย่อมเกิดความพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพราะแผนการจัดกิจกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการประมวลพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรชาวไทย มาสังเคราะห์เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง แล้วจึงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 10 แผนกิจกรรม เพื่อให้ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดเจตคติ การเห็นคุณค่าและความสำคัญ และมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการมีค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง

การจัดแผนกิจกรรมทั้ง 10 แผนนั้น สอดคล้องกับความหมายของความพอเพียง ซึ่งความพอเพียง ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรากฏในแผนการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 10 แผนสอดคล้องกับความหมายของความพอเพียงข้างต้น ดังจะเห็นได้จาก

แผนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ที่เน้นให้นักเรียน ไม่คดโกง ไม่โลภ ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน รักษาคำพูดและคำมั่นสัญญา รวมทั้ง การไม่แก่งแย่ง เบียดบังผู้อื่น และการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต โดยที่แผนการจัดกิจกรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตนี้สอดคล้องกับความพอประมาณซึ่งเป็นความหมายส่วนหนึ่งของความพอเพียง และ ยังสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า " .....ความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น....." และ " ..... ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ..... " และแผนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความรอบคอบ ที่ต้องการให้นักเรียนมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต มีการวางแผนในการทำสิ่งต่าง ๆ และกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีเหตุมีผล โดยที่แผนการจัดกิจกรรมในเรื่องความความรอบคอบสอดคล้องกับความมีเหตุผลตามความหมายส่วนหนึ่งของความพอเพียง และ ยังสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า " .....ผู้มีปัญญาควรจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าแก้ไขอย่างไร ข้อสำคัญควรจะต้องระมัดระวังที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ให้กระจ่างแจ้งทุกแง่ทุกมุม แล้วจัดการให้ถูกจุด ถูกขั้นตอน ถูกเหตุผล....." รวมทั้ง แผนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความอดทน และค่านิยมในเรื่องความเพียร ที่ปลูกฝังให้นักเรียนไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มีความมุ่งมั่น บากบั่น ตั้งใจ และมีความมานะพยายามที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งพฤติกรรมกรปฏิบัติตนเหล่านี้สอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า ".....กิจการทุกอย่างรวมทั้งการดำรงชีวิตที่ดี จะต้องปรับปรุงตัวตลอดเวลา และการปรับปรุงตัวนี้จะต้องมีความเพียร และความอดทนเป็นที่ตั้ง...."

ทั้งนี้การปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบให้เกิดขึ้นและคงอยู่ในตัวนักเรียนนั้น เป็นการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง เพื่อให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในอนาคต เพราะค่านิยมทั้ง 4 เรื่องเป็นความดีและความพอเพียงพื้นฐานที่บุคคลทุกคนควรมี และควรปฏิบัติ เพื่อให้ตนเองมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น แผนการจัดกิจกรรมทั้ง 10 แผนที่นำมาจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง ให้แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ การเห็นคุณค่าและความสำคัญ และมีพฤติกรรมกรปฏิบัติตนตามค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ทำให้นักเรียนมีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งหมายถึงถึงนักเรียนเกิดความพอเพียงในตนเอง และเมื่อนักเรียนมีค่านิยมเหล่านี้ในตนเอง นักเรียนย่อมดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีแห่งความพอเพียง

ปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำเกษตร การผลิต และการบริโภคเท่านั้น แต่แท้ที่จริงแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนะถึงแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของประชาชนชาวไทยทุกคน ทุกระดับ ทุกอาชีพ ให้ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานไว้ว่า "...ถ้าทุกคนสามารถที่จะทำให้พอดีไม่ขาดทุน ประเทศชาติไม่ขาดทุนแน่...ข้อสำคัญที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่พอเพียงในการบริโภค แต่ให้พอเพียงในการมีชีวิตอยู่..." (พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา, ธันวาคม 2541 ,หน้า10)

จากพระราชดำรัสข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ดังนั้น หากบุคคลทุกคนในประเทศน้อมนำพระราชดำรัสดังกล่าวไปยึดถือและปฏิบัติได้ บุคคลเหล่านั้นย่อมเกิดความสุขในชีวิตอย่างแน่นอน และจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้มีทั้งบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมาประยุกต์เป็นวิถีทางการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความพอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวัน อาทิ เกษม วัฒนชัย (2547,16) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นหลักคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวทางให้ สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกสาขาการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นเชิงเศรษฐกิจ เชิงสังคม เชิงวัฒนธรรม หรือเชิงวัตถุ ใช้ได้ทุกระดับ และได้กล่าวถึงเป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้อีกว่า เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงคือ เพื่อให้มีแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนให้ได้สมดุล พร้อมกับการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งนี้สอดคล้องกับ สุขเมธ ดันติเวชกุล (2541) ที่กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการดำเนินชีวิตได้อย่างไม่เดือนร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พันนาการอยู่กับสิ่งใด จากแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตของบุคคลทุกคน ทุกระดับ โดยมีหลักสำคัญในการปฏิบัติ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สำหรับการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดีนั้น ต้องอาศัยค่านิยมพื้นฐานทางจิตใจให้มีสำนึกในเรื่องความซื่อสัตย์-สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ซึ่งค่านิยมทั้ง 4 เรื่องนี้สอดคล้องกับพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษม วัฒนชัย (2547,18) ได้ประมวลจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เกษม วัฒนชัย (2547,19) ได้กล่าวว่า พื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกคน และพื้นฐานจิตใจ 3 ประการที่ควรมี คือ

1. สำนึกในคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต
2. ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสม
3. ต้องดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ

ทั้งนี้ สอดคล้องกับประมวล วัชรี (2542,5) ที่กล่าวถึงความพอเพียงพื้นฐานอย่างน้อย 7 ประการ ที่บุคคลพึงมี คือ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง จากความพอเพียงพื้นฐานทั้ง 7 ประการ จะเห็นว่า ได้กล่าวถึงการมีจิตใจพอเพียง ซึ่งการมีจิตใจพอเพียงนั้น ควรได้รับการพัฒนาจิตใจให้ตนเองไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่พรรค ไม่เห็นแก่พวก ไม่คดโกง และยังคงคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลงานและสันติ และการพัฒนาจิตใจดังกล่าว สอดคล้องกับค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 เรื่อง ดังนั้น หากบุคคลทุกคนมีค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบแล้วนั้น บุคคลเหล่านี้จะมีแนวคิดพื้นฐานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและยอมดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและเกิดระบบภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง เพื่อให้ตนเองมีความสุขและมีความสุขในที่สุด

นอกจากนั้น ค่านิยมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ ยังสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรม หรือหลักธรรมะ 10 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดถือและปฏิบัติ เพื่อความเจริญรุ่งเรือง ความสุขของชาติบ้านเมืองและประชาชนคนไทยทุกคน ซึ่งหลักธรรมะทั้ง 10 ประการนี้สามารถนำมาปรับใช้กับบุคคลในทุกอาชีพ เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน หลักธรรมะ 10 ประการที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความจริงใจ ไม่คดโกง สอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในข้อที่ 4 อาชชวํ คือ ความเป็นผู้ตรง ได้แก่ การประพฤติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความจริงใจ และในข้อที่ 8 อวิหีสา คือ ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่ผู้อื่นตลอดถึงสัตว์ ความไม่เบียดเบียนเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อต้องมีความกรุณา ความอดทน คือ การไม่ย่อท้อ ไม่ทะเลาะกัน ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในข้อที่ 9 ขนฺติ คือ ความอดทน ได้แก่ ความอดทนต่อโทสะ อดทนต่อโมหะ ไม่ทำล่วงไปด้วยอำนาจโลภะหรือราคะ โทสะ โมหะ นั้นเอง และข้อที่ 7 อุกฺโกธํ คือ ความไม่โกรธ ได้แก่ การไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดถึงการไม่พยายาหมั่นร้ายผู้อื่น ความเพียร คือ ความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในข้อที่ 6 ตปํ คือ ความเพียร ได้แก่ ความบากบั่น ก้าวหน้า ไม่ถอยหลัง ความไม่หยุดอยู่กับที่ และ ความรอบคอบ คือ การทำ

สิ่งใดนั้นต้องไม่ใจร้อน ต้องทำทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่เร่งรีบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักทศพิธราชธรรมในข้อที่ 2 สล คือ การสำรวมในศีล การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย ดังนั้น หากทุกคนสามารถยึดถือและปฏิบัติตามศีล ก็จะทำให้เกิดสติและปัญญา ซึ่งสตินี้นำมาซึ่งการทำงานด้วยความรอบคอบ ตระหนักรู้ตัวเลมอว่า กำลังทำอะไรอยู่ ทำให้เกิดक्रमไม่ประมาท และประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า ค่านิยมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีอยู่ทั้งในพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักทศพิธราชธรรม ดังนั้น ถ้าทุกคนมีค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมพื้นฐานทางจิตใจที่สามารถยึดถือและปฏิบัติตามแล้วนั้น ก็จะทำให้เกิดความพอเพียงในวิถีการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน และยังสามารรดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตน

นอกจากความพอเพียงจะทำให้ชาติบ้านเมืองหลุดพ้นจากความทุกข์แล้วนั้น ยังเป็นการสร้างรากฐานของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและมีความสมดุล ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า ".....เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำให้พอเพียง ถ้าไม่พอเพียง ไปไม่ได้ แต่ถ้าทำให้พอเพียง สามารถนำพาประเทศให้ไปได้ดี ก็ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จในความสำเร็จพอเพียง และเพื่อให้บ้านเมืองบรรลุความสำเร็จที่แท้จริง....." (5 ธันวาคม 2548)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการทดลอง

จากการนำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ไปทำการศึกษาทดลอง ผู้วิจัยพบข้อสังเกตดังนี้

1. จากการทดลองใช้กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมในครั้งแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมทั้ง 6 ชั้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ อีกทั้งนักเรียนยังมีความกังวลว่า การเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวจะมีผลกับคะแนนในวิชาใดวิชาหนึ่ง ประกอบกับนักเรียนขาดทักษะการตอบคำถาม ทักษะการเขียน ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการสรุปความ และทักษะการนำเสนอรายงาน ทำให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ เกิดความล่าช้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอธิบายถึงรายละเอียดของการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอีกครั้ง ได้พยายามปรับปรุงแก้ไขทักษะที่นักเรียนยังขาดอยู่ และทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม ดังกล่าวที่ไม่ตัดสินเป็นคะแนน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝัง

ค่านิยมอย่างเต็มความสามารถ และด้วยความสบายใจ ทำให้นักเรียนมีความพร้อมในการใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งต่อไป

2. จากการดำเนินการทำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม ผู้วิจัยพบว่า

2.1 การแบ่งกลุ่มเพื่อการทำกิจกรรม ในช่วงแรก ๆ นักเรียนขอจับกลุ่มกันเอง โดยให้เหตุผลว่า ทำงานกลุ่มกับเพื่อนที่สนิทจะสามารถทำงานได้ดีกว่า และคิดว่าถ้าได้ทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความพร้อมและความสามารถต่อยกกว่าจะทำให้ผลงานของกลุ่มออกมาได้ไม่ดี ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้อธิบายถึงกระบวนการกลุ่มว่า นักเรียนควรเปิดโอกาสให้เพื่อนได้มีบทบาทต่าง ๆ ในการทำงานบ้าง และควรช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของเพื่อน ทั้งนี้ นักเรียนอาจให้เพื่อนที่มีความพร้อมและความสามารถต่อยกกว่าได้ทำงานที่เขาถนัด เช่น การวาดภาพ การระบายสี เป็นต้น ซึ่งนักเรียนเข้าใจและให้ความร่วมมือในการแบ่งกลุ่มตามที่ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการแบ่งกลุ่มการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยการแบ่งกลุ่มดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มทุกครั้ง เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันทุกคน ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่า นักเรียนที่มีความพร้อมและมีทักษะความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สูงกว่า จะสามารถทำกิจกรรมการปลูกฝังที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้อย่างรวดเร็วและไม่ปิดโอกาสเพื่อนที่มีความพร้อมและความสามารถต่อยกกว่า โดยให้เข้าร่วมกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และไว้วางใจให้นำเสนอรายงาน หรือผลการอภิปรายหน้าชั้นด้วย ส่วนนักเรียนที่มีความพร้อมและความสามารถต่อยกกว่าก็พยายามช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองถนัด

2.2 การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ

2.2.1 พัฒนาทักษะด้านการแสดงออก เนื่องด้วยกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในแต่ละชั้นตอนนั้น บางชั้นตอนผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ในครั้งแรกนักเรียนเกิดอาการประหม่า เหนื่อยในการแสดงบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนไม่สามารถสื่อสารสาระสำคัญของเนื้อหาค่านิยมจากสถานการณ์สมมติได้ ทำให้ไม่เกิดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระของค่านิยมนั้น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยได้อธิบายความสำคัญของการแสดงบทบาทสมมติให้นักเรียนเข้าใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกบทบาทสมมติที่นักเรียนคิดว่าสามารถแสดงได้ และในบางสถานการณ์ผู้วิจัยได้ร่วมแสดงกับนักเรียนทำให้นักเรียนลดความเขินอายลงได้ จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า เมื่อนักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการแสดงบทบาทสมมติ และเกิดความพึงพอใจ ความสนุกสนาน ความสุขในการแสดงบทบาทสมมติ เพราะสังเกตได้จากการที่นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องแต่งกายมาใช้ประกอบในการแสดง นักเรียนก็สามารถแสดงบทบาทสมมติได้ดีและสามารถถ่ายทอดสาระสำคัญของเนื้อหาค่านิยมได้

2.2.2 พัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการปลูกฝัง ค่านิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม มีอิสระในการพูด เช่น การเล่านิทาน การเล่าประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การพูด ได้แย้งอย่างมีเหตุผล การนำเสนอรายงาน การพูดสรุปผลการอภิปราย การเป็นผู้พูดที่ดี และ เป็นผู้ฟังที่ดี รวมทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเขียน โดยให้นักเรียนตอบคำถามจากใบงานด้วยการเขียน เขียนบทละครที่ใช้ในการทำกิจกรรม และเขียน บรรยายความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งการพูดและการเขียนเป็นทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดรูปแบบการเขียน หรือการพูดในการนำเสนอรายงานหรือผลงาน และไม่ทำโทษ หากมีการใช้ทักษะการพูด หรือการเขียนผิด แต่จะให้คำแนะนำและตักเตือนเพื่อให้นักเรียน สามารถใช้ทักษะการสื่อสารทั้งสองอย่าง ได้ดีทำให้นักเรียน กล้าคิด กล้าถาม-ตอบ กล้าพูดแสดง ความคิดเห็น และสามารถเขียนตอบคำถามได้ตรงประเด็นและกระชับได้ใจความ

2.2.3 การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากบางครั้งผู้วิจัยมอบหมายให้ นักเรียนทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งที่ต้องใช้เวลา และเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างพักกลางวัน จะมี นักเรียนบางส่วนไม่ลงไปรับประทานอาหารกลางวัน เมื่อผู้วิจัยถามว่าไม่รู้สึกริหรือ นักเรียนจะ ตอบว่าหิวแต่ที่ไม่ลงไปรับประทานอาหารก็ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการทำงานดังกล่าวให้เสร็จใน ทันที ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงการทำงานด้วยความพอประมาณ นั่นคือ การที่ นักเรียนมีความตั้งใจจริงในการทำงานเป็นสิ่งดี แต่ควรตั้งอยู่ในความพอประมาณ ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป เช่น การมีความอดทนต่อความหิวหิวที่ตนเองสามารถรับประทานให้หายหิวได้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม หรือเช่น เมื่อนักเรียนมีความจำเป็นมากที่ต้องใช้เงิน แต่นักเรียนกลับไม่ใช้ เพราะกลัวว่าจะไม่มีเงินเก็บ อย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรอบคอบในการใช้เงินที่ ไม่พอประมาณ ผู้วิจัยได้บอกกับนักเรียนว่า สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ตัวอย่างของความ พอเพียงได้เป็นอย่างดี เพราะความพอประมาณเป็นส่วนหนึ่งของความพอเพียง ซึ่งทำให้นักเรียน เข้าใจถึงความพอเพียงมากขึ้น และยังสามารถนำไปเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งนี้ เมื่อ นักเรียนต้องลงไปรับประทานอาหารหรือทำกิจกรรมใด ๆ แต่นักเรียนยังทำงานไม่เสร็จและ สามารถมาทำในครั้งต่อไปได้ นักเรียนควรจะทำแบบอย่างดังกล่าวมาทำในครั้งต่อไป

3. จากความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ปลูกฝังค่านิยมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจาก ผู้วิจัยใช้กิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การแต่งนิทาน การร้องเพลง การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม การโต้แย้งและวิจารณ์ผลงานของเพื่อนอย่างมีเหตุมีผล การนำเสนอผลงาน ของกลุ่มและตนเอง การนำเกมการแข่งขันมาให้นักเรียนเล่น และการได้ทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ

ซึ่งกิจกรรมหลากหลายเหล่านี้ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ และรู้สึกสนุกสนาน มีความพึงพอใจ และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัย ซึ่งเป็นการนำขั้นตอนการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมที่ได้จากการศึกษา สังเคราะห์ การพัฒนาด้านจิตพิสัยของบлум และกระบวนการกระจ่างค่านิยมของแรทส์ เนื้อหาสาระของค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมทั้ง 4 เรื่อง พบว่า การทำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สามารถช่วยเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระค่านิยม เจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยม และพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง เนื่องจากนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ มีโอกาสศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม มีโอกาสคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกับผู้อื่น และนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง

ดังนั้น ผู้สอนจึงมีหน้าที่สำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระ การเห็นคุณค่า ความสำคัญ การเห็นถึงประโยชน์และการเชื่อถือยอมรับในค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง และกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝัง เพื่อให้นักเรียนเกิดค่านิยมตามที่ต้องการปลูกฝัง และสามารถนำค่านิยมเหล่านั้น ไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้ง ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจอย่างละเอียดในทุกขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบloomและแรทส์ในการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยม จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในด้านการแสดงออก การร่วมกระบวนการกลุ่ม การสรุปความ การนำเสนอผลงาน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการพูด และการเขียน ซึ่งเป็นทักษะด้านการสื่อสารที่สำคัญ เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมในการร่วมกิจกรรม และสามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1.3 ผู้สอนสามารถนำกิจกรรมดังกล่าวไปจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักเรียนได้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.4 ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องควรนำการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามขั้นตอน 6 ขั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ ไปประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังค่านิยมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านอื่น ๆ เช่น การพึ่งตนเอง ความพอประมาณ ความรอบรู้ที่เหมาะสม การมีสติและปัญญา โดยให้นักเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความรู้สึกนึกคิดในการปฏิบัติตน และปฏิบัติตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในด้านอื่น ๆ เพื่อให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการนำกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ในการปลูกฝังค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบไปใช้กับประชากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้ประชากรเหล่านั้น มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิต

2.2 ควรมีการปลูกฝังค่านิยมอื่น ๆ เช่น การพึ่งตนเอง ความพอประมาณ ความรอบรู้ที่เหมาะสม การมีสติและปัญญา ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาของค่านิยม เกิดความรู้สึกนึกคิดในการปฏิบัติตนตาม และ เกิดพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยม เพื่อให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง

2.3 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีผลต่อการปลูกฝังค่านิยม เช่น บทบาทของครู ที่มีผลต่อการปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ และการนำค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น